

Rädda Barnens remissvar på SOU 2021:43 Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på SOU 2021:43 Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar. Rädda Barnen kommenterar utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (*barnkonventionen*) som utgångspunkt. Rädda Barnen har valt att kommentera de delar som är mest relevanta utifrån vårt perspektiv. Vad gäller övriga delar av betänkandet har Rädda Barnen inga synpunkter och varken till- eller avstyrker dessa.

Sammanfattning

Att skydda barn och unga mot sexuella övergrepp och kränkningar är en stor och viktig fråga. Det finns även tydliga tendenser på en ökad utsatthet för barn och unga. I Allmänna barnhusets rapport "unga, sex och internet efter #metoo" uppger var fjärde elev att de varit utsatt för någon form av sexuella övergrepp. För några år sedan var samma siffra var femte elev.

Att på olika sätt säkerställa skydd för barn när det kommer till denna utsatthet är en fråga som Rädda Barnen prioriterar högt.

Generellt så tillstyrker Rädda Barnen förslagen i utredningen, som primärt har fokus på straffrättsliga åtgärder. Att höja och skärpa straff, samt bredda bestämmelser för olika typer av brott mot barn är på många sätt positivt. Det ger ett ökat rättsligt skydd, samt visar på allvaret i de brottsliga handlingarna. Däremot ser vi flera andra viktiga aspekter som utredningen inte tar upp, när det handlar om barns skydd mot sexuella kränkningar. Vi ser hur rättsprocessen ofta drar ut på tiden samt hur barns egna berättelser och uppgifter inte ges rättsligt värde. Vi ser även ett ökat behov av fokus på förebyggande insatser när det kommer till barns skydd mot sexuella kränkningar.

Rädda Barnen har sedan vägledningen Stopp! Min kropp! lanserades 2013 fortsatt det nödvändiga arbetet med att göra samtal om kroppen och gränser pratbart. Barn behöver så tidigt som möjligt bli medvetna om kroppens värde så att de får en trygghet och en känsla för vad som känns bra och rätt. Samtidigt underlättar vi för de barn och unga som ändå har utsatts att kunna berätta. Rädda Barnen anser att det är centralt att göra detta område pratbart inte minst för att öka möjligheten att upptäcka barn som utsatts för sexuella övergrepp.

4 Samlagsbegreppet

Förslag: Bestämmelserna i 6 kap. 1 och 4 §§ i Brottsbalk (1962:700) ska utformas så orden "vaginalt, analt eller oralt" läggs till före ordet samlag.

Rädda barnen tillstyrker förslaget

5. Distansbrotten

Rädda Barnen delar utredningens bedömning i att det föreligger behov av reform kring lagstiftningen som berör sexualbrott på distans, då detta idag inte täcks helt av nuvarande lagstiftning. Rädda Barnen välkomnar att distansbrott tydligt ska kriminaliseras enligt utredningens förslag. Rädda Barnens ställer sig dock frågande till varför rekvisiten "olaga tvång" eller "otillbörligt sätt" ska krävas när det gäller distansbrott mot barn under 15 år. Barn under 15 år kan inte samtycka till sexuella handlingar av något slag, och därmed torde inte några krav på olaga tvång eller otillbörligt sätt krävas för att det ska vara en brottslig handling att förmå ett barn under 15 år att företa eller tåla några sexuella handlingar. Jämförelse kan göras med bestämmelsen om människohandelsbrottet, där det inte krävs att något otillbörligt medel har använts för att det ska vara en brottslig handling när offret är under 18 år. Rädda Barnen anser därför att kraven på "olaga tvång" eller "otillbörligt sätt" tas bort när det gäller distansbrott mot barn under 15 år.

Rädda Barnen ser det även som positivt att utredningen tagit del av den forskning som finns i frågan, som visar på hög grad av trauma och psykisk ohälsa hos offer av sexualbrott på distans.

Rädda Barnen ser det som angeläget att verka för att vuxna blir en del av barns nätanvändande så att de kan bidra till att nätet blir en trygg plats. Många barn och vuxna vet idag inte vilka lagar som gäller på nätet i relation till sexuella övergrepp och kränkningar något som varit en utgångspunkt för oss på Rädda Barnen när vi uppdaterat vägledningen #nätsmart. Rädda Barnen skulle välkomna ett ökat fokus på att främja trygghet på internet som nu är en naturlig och självklar arena för alla barn och unga.

6. Sexuellt ofredande

6. 8

Förslag: Straffbestämmelsen ska delas upp. Grundrekvisiten för sexuellt ofredande enligt andra stycket i nuvarande paragraf bör behållas medan brott mot barn under 15 år ska regleras särskilt i en straffbestämmelse som omfattar samtliga handlanden som i dag är straffbara som sexuellt ofredande.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget kring att brott mot barn under 15 år här särskilt ska regleras enligt förslag.

Rädda Barnen vill dock understryka att även barn mellan 15 och 18 år kan behöva ett särskilt skydd, för att leva upp till barnkonventionens krav om att vidta alla lämpliga åtgärder för att skydda barn mot sexuella övergrepp. Även om barn över 15 år kan samtycka till sexuella handlingar, är de i juridisk mening fortfarande barn, och därmed behov av extra stöd och skydd från vuxenvärlden, till de är 18 år.

6.10 barnfridsbrott

Rädda Barnen tillstyrker förslaget och vill understryka vikten av att denna följdändring i Barnfridsbrottet genomförs om övriga lagförslag i betänkandet genomförs.

7. Utnyttjande av barn för sexuell posering

7.7.2

Förslag: Straffansvaret för utnyttjande av barn för sexuell posering ska, utöver vad som gällt, även omfatta situationer då gärningsmannen har försatt barnet i eller utnyttjar att barnet befinner sig i en situation som innebär sexuell posering.

Rädda Barnen tillstyrker förslaget i utredningen

8. Översyn av straffskalorna i 6 kap. brottsbalken

8.11 Våldtäkt mot barn, grov våldtäkt mot barn och sexuell utnyttjande av barn

Förslag: Minimistrafvet för våldtäkt mot barn höjs till fängelse i tre år.

Bedömning: Straffskalorna för grov våldtäkt mot barn och sexuell utnyttjande av barn bör inte ändras.

8.12 Sexuellt övergrepp mot barn och grovt sexuellt övergrepp mot barn

Förslag: Minimistrafvet för sexuellt övergrepp mot barn höjs till fängelse i sex månader och ministrafvet för grovt sexuellt övergrepp mot barn höjs till fängelse ett år och sex månader. En särskild straffskala om fängelse i högst ett år införs för sexuellt övergrepp mot barn som är mindre grovt.

8.13 Utnyttjande av barn för sexuell posering och grovt utnyttjande av barn för sexuell posering

Förslag: Minimistrafvet för utnyttjande av barn för sexuell posering höjs från böter till fängelseminimum.

Bedömning: Straffskalan för grovt utnyttjande av barn för sexuell posering bör inte ändras.

8.14 Sexuellt ofredande, sexuellt ofredande mot barn och grovt sexuellt ofredande

Förslag: Straffbestämmelsen om sexuellt ofredande delas upp i en bestämmelse som gäller brott mot barn under femton år och en som gäller i övriga fall. Det som i dag anges i paragrafens andra stycke ska i stället regleras i dess första stycke. Enligt första stycket ska den som blottar sig för någon annan på ett sätt som är ägnat att väcka obehag eller annars genom ord eller handlande ofredar en person på ett sätt som är ägnat att kränka personens sexuella integritet dömas för sexuellt ofredande till böter eller fängelse i högst två år. Den som däremot sexuellt berör ett barn under 15 år eller förmår barnet att företa eller medverka i någon handling med sexuell innebörd eller begår en sådan gärning som avses i det nya första stycket mot ett barn under 15 år ska i stället dömas för sexuellt ofredande mot barn till fängelse i högst två år. En särskild straffskala ska införas för grovt sexuellt ofredande och grovt sexuellt ofredande mot barn. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska det särskilt beaktas om gärningsmannen med hänsyn till offrets låga ålder eller att fler än en deltagit i övergreppet eller på annat sätt visat särskild hänsynslöshet. Straffet ska i båda fallen vara fängelse i lägst sex månader och högst tre år.

8.16 Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling

Förslag: Minimistrafvet för utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling höjs till fängelse i sex månader. En särskild straffskala för mindre grovt brott ska införas. Straffet ska i sådant fall vara fängelse i högst ett år.

Rädda Barnen tillstyrker utredningens förslag ovan om straffskärpningar kring sexualbrott som berör barn.

När det kommer till 8.14 kommer utredningen med ett förslag om en särskild bestämmelse kring sexuellt ofredande mot barn under 15 år. Rädda Barnen understryker förslagets vikt men vill också lyfta fram att även barn i åldersgruppen 15-17 år en särskilt utsatt och sårbar grupp. Det bör därför anses som en försvärande omständighet vid straffmätningen att det är en person i denna ålderskategori som har blivit utsatt för brottet.

Rädda Barnen vill uppmana regeringen att följa hur straffskalorna för sexualbrott används, när dessa skärpningar träder i kraft. Erfarenheten säger att det sällan döms ut straff i de högre delarna av straffskalorna, trots mycket grova brott. Det är av stor vikt för det

utsatta barnet att hen känner att förövaren har fått ett kännbart straff, i synnerhet som vi här pratar om brott som genererar trauma som barnet ofta bär med sig resten av livet.

Rädda Barnens förslag om framtida utredningar

Rädda Barnen ser fram emot den utredning som regeringen annonserade för en kort tid sedan om att se över klassificeringen av barnpornografibrottet, för att kunna benämna det för vad det verkligen handlar om – dokumenterade övergrepp på barn. Vi hoppas att denna utredning tar ett helhetsgrepp kring det som idag kallas barnpornografibrott, inklusive att se över möjligheterna att flytta brottet till kapitel 6 i brottsbalken. Denna utredning bör också se över hur lagstiftningen kan formuleras om så att alla barn under 18 år inkluderas. Barnkonventionsutredningen har kommit fram till att lagstiftningen på detta område som den ser ut nu inte är förenlig med barnkonventionen, då den begränsar sig till att skydda barn vars pubertetsutveckling inte är fullbordad¹, vilket är ett godtyckligt och rättsosäkert begrepp.

Rädda Barnen vill också återigen understryka vikten av att anamma ett helhetsgrepp kring stärkt skydd för barn och unga när det kommer till sexuella kränkningar. Här behöver mer än straffrättsliga åtgärder utredas. Utöver förebyggande åtgärder som Rädda Barnen nämnde inledningsvis ser vi ett behov av att se över samordningen för övriga skyddsåtgärder för barn som är utsatta. TT redovisade dessutom nyligen i en granskning² att handläggningstider för utredning när det kommer till barn som utsatts för sexualbrott drar ut på tiden. Rädda Barnen välkomnar en utredning som ser över de långa handläggningstiderna för brottsutredningarna, samt även hur dem kan harmonieras med övriga utredningar för barn som varit utsatta – kopplat till skydd, stöd och behandling.

Stockholm den 4 oktober 2021

Helena Thybell
Generalsekreterare Rädda Barnen

¹ SOU 2020:63 Barnkonventionen och svensk rätt. Sid 1347.

² <https://www.svd.se/barn-som-utsatts-for-sexualbrott-tvingas-vanta>